

בבית המשפט העליון

רע"א 2281/05

בפני:
 כבוד השופטת מ' נאור
 כבוד השופטת ע' ארבל
 כבוד השופט ד' חשין

המבקשת: אריה חברה ישראלית לביטוח בע"מ

נגד

המשיב: עו"ד משה קפלנסקי

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב יפו מיום 25.1.05 בע"א 2983/01 שניתן על ידי כבוד סגן הנשיא י' גרוס וכבוד השופטות א' קובו ומ' רובינשטיין

תאריך הישיבה: ט"ו בחשון תשס"ז (6.11.06)

בשם המבקשת: עו"ד י' שביט, עו"ד י' חרש

בשם המשיב: בעצמו; עו"ד א' פרבל

נושא התיק:
 ביטוח, אחריותו של סוכן ביטוח.

כתבי עת:

[יצחק אנגלרד, "על תיווך ועל שליחות", משפטים, י \(תש"ם\)](#)
[ידידיה צ' שטרן, "על מעמדו המשפטי של", מחקרי משפט, כרך י \(תשנ"ג\) 93](#)

מיני-רציו:

* ביטוח – סוכן ביטוח – אחריות חברת הביטוח
 * ביטוח – סוכן ביטוח – מעמדו
 * שליחות – סמכות נחזית – סוכן ביטוח

בעקבות שריפה שפרצה בעסקה של "ענת סחר והחזקות בע"מ" (להלן: החברה) וגרמה לה נזקים, שכרה החברה את שירותיו המשפטיים של המשיב לעניין קבלת תגמולי הביטוח מהמבקשת. בין החברה למשיב נחתם הסכם שכ"ט, לפיו יזכה המשיב לאחוזים מתוך התגמולים שיתקבלו מהמבקשת. אלא שלאור בקשת המבקשת ביקשה החברה מהמשיב כי יחתום על אישור בדבר הפסקת ייצוג, ע"מ שתוכל לקבל את תגמולי הביטוח. המשיב ניאות ופנה לחברה ולמבקשת לצורך קבלת שכר טרחתו אך פנייתו נדחתה. לפיכך הגיש נגן תביעה. בימ"ש השלום קבע כי החברה לא הפרה את ההסכם עם המשיב ולכן המשיב זכאי לשכר רק עד למועד בו הופסק הייצוג. באשר למבקשת, קבע כי אף אם לחץ סוכן הביטוח על הפסקת הייצוג, לא הוכח כי בפעולה זו פעל הסוכן כשלוחה של המבקשת לכן החברה מחויבת לשלם למשיב שכר ראוי עבור עבודתו עד הפסקת הייצוג. המשיב ערער על פסה"ד. בימ"ש המחוזי קיבל את הערעור, ומכאן הבר"ע.

בית המשפט העליון, (מפי השופט ארבל ובהסכמת השופטים נאור וחשין), קיבל את הערעור במובן זה שהחזירו לדיון בבית משפט השלום, ופסק כי:

קביעת בימ"ש המחוזי כי לפי סימן ו' לחוק סוכן הביטוח הוא שלוח של המבטח היא טעות. סימן ו' מגדיר בס' 33-35 שלוש סיטואציות במסגרתן יראו את סוכן הביטוח כשלוח של המבטח, ובס' 36 לחוק מחיל על שליחות זו את [חוק השליחות](#). המשמעות של יצירת חזקה מעין זו היא אחריות המבטח למחדלי הסוכן כלפי המבוטח, כאשר היתרון המרכזי הינו בכך שהמבטח, בניגוד לסוכן, הינו בעל כיס עמוק. המחוקק התייחס בסימן ו' לשלוש סיטואציות ספציפיות, בהן נקבעה חזקת שליחות בין המבטח לסוכן הביטוח, אלא שבענייננו לא חלים ס' 34 ו-35 לחוק, שכן ההליכים לקבלת תגמולי ביטוח אינם נכללים בסעיפי סימן ו' לחוק.

מחוץ לסימן ו' לחוק יבחנו יחסי המשולש מבוטח-סוכן ביטוח-מבטח כמקרה פרטי של דיני השליחות הכלליים, כאשר לדינים אלו בהקשר זה תינתן פרשנות הבאה להגן על המבוטח. לפיכך, דרך המלך ליצירת יחסי השליחות תהיה במתן הרשאה מפורשת לשלוח לפעול בשמו של השולח. שליחות כזו תאפיין יותר את יחסי סוכן הביטוח והמבטח במקרים מסוימים. עם זאת, קיימים מצבים בהם לא תהיה הרשאה מפורשת לשליחות ועדיין יוכרו יחסי שליחות בין שני גורמים, כגון שליחות נחזית.

לפי דיני השליחות קביעת קיומם של יחסי שליחות בין המבטח לסוכן הביטוח אין די בה, ויש לבחון בכל מקרה האם פעל סוכן הביטוח בגדר תחום הרשאתו. במקרה של חריגה מהרשאה לא תחויב חברת הביטוח באותה פעולה ולמבוטח תהיה הברירה לראות את סוכן הביטוח כבעל דברו או לחזור בו מן הפעולה ולתבוע מסוכן הביטוח את נזקו. הקושי העלול להיווצר במקרים כאלה הוא הותרת המבוטח מול נזק שברבים מהמקרים לא יוכל להיפרע ממנו בשל חוסנו הכלכלי המוגבל של סוכן הביטוח. לפיכך, יש לפרש בהרחבה את גבולות ההרשאה המוענקים לסוכן הביטוח ע"י המבטח וליתן פרשנות מצמצמת לחריגה מהרשאה.

לענייננו חשובים דיני השליחות הנוגעים לאחריות חברת הביטוח בגין עוולה נזיקית שביצע סוכן הביטוח. העיקרון הוא שהשליחות אינה חלה על פעולות אסורות שבוצעו ע"י השלוח, ובמקרה מעין זה יחויב השלוח באופן אישי על נזקיו. עם זאת, יש מקרים בהם יהיה חב אף השולח בגין העוולה הנזיקית שביצע השלוח. חבותו של המבטח במקרים מעין אלו יכולה לנבוע הן מדיני השליחות, כאשר פעולת השלוח נופלת למסגרת חזותה החיצונית של הרשאתו, והן מדיני הנזיקין עצמם, אם במסגרת אחריות ישירה של המבטח, ואם במסגרת אחריותו השלוחית של המבטח.

סימן ו' לחוק לא חל על הסיטואציה דנן, ולפיכך על מעמדו המשפטי של סוכן הביטוח במקרה זה להיבחן בהתאם לנסיבות ולפיכך הדיון יוחזר לבימ"ש השלום.

פסק-דיןהשופטת ע' ארבל:

1. ביום 28.3.97 פרצה שריפה בעסקה של "ענת סחר והחזקות בע"מ" (להלן: החברה) וגרמה לה נזקים. החברה ומנהליה החליטו לשכור את שירותיו המשפטיים של המשיב לעניין קבלת תגמולי הביטוח מהמבקשת. בין החברה למשיב נחתם הסכם שכר טרחה, לפיו יזכה המשיב לאחוזים מתוך התגמולים שיתקבלו מהמבקשת. ביום 27.8.97 נפגשו מנהלי החברה עם המשיב וביקשו כי יחתום על אישור בדבר הפסקת ייצוגו את החברה בעניין תגמולי הביטוח. מנהלי החברה הסבירו למשיב כי אין המבקשת מוכנה להעביר לידיהם את תגמולי הביטוח עד שיחדל המשיב מייצוגה, ומאחר שהחברה שרויה במצב כלכלי קשה אין לה אלא להיענות לדרישה זו. המשיב חתם על אישור הפסקת ייצוג והחברה קיבלה לידיה את תגמולי הביטוח. המשיב פנה למנהלי החברה ולמבקשת לצורך קבלת שכר טרחתו אך נענה בשלילה. לפיכך הגיש תביעה כנגד החברה ומנהליה בגין הפרת חוזה, וכן כנגד המבקשת ומנהל מחלקת התביעות במבקשת בגין גרם הפרת חוזה.

2. בית משפט השלום בפתח תקווה (כב' השופט י' שנלר) קבע כי החברה לא הפרה את ההסכם עם המשיב שכן היתה רשאית לנתק את הקשר החוזי איתו בכל שלב של הייצוג המשפטי. לפיכך קבע בית המשפט כי המשיב זכאי לשכר מהחברה רק עד למועד בו הופסק הייצוג. אף באשר למנהלי החברה נקבע כי הם פעלו כאורגני החברה ולפיכך לא הפרו את החוזה עם המשיב. באשר למבקשת, קבע בית המשפט כי אף אם לחץ סוכן הביטוח על הפסקת הייצוג, לא הוכח כי בפעולה זו פעל הסוכן כשלוחה של המבקשת או של מנהל מחלקת התביעות שלה. אשר על כן פסק בית המשפט כי החברה מחויבת לשלם למשיב שכר ראוי עבור עבודתו עד הפסקת הייצוג. שאר התביעות נדחו.

3. המשיב ערער על פסק דינו של בית משפט השלום לבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו (כב' השופטים י' גרוס- סגן נשיא, א' קובו, מ' רובינשטיין). הערעור צומצם כלפי המבקשת ומנהל מחלקת התביעות שלה בלבד, לאחר שהתברר כי לא ניתן לגבות כספים מהחברה לנוכח מצבה הכלכלי, ולא ניתן לאתר את מנהליה בארץ. בית המשפט

המחוזי קיבל את הערעור כנגד המבקשת וחייב אותה לשאת לבדה בשכר הטרחה הראוי שנקבע על ידי בית משפט השלום. בית המשפט קבע כי החברה הפרה את ההסכם עם המשיב, שכן הפסיקה את ייצוגו בחוסר תום לב לאור דרישתו של סוכן הביטוח כי יופסק הייצוג. כן קבע בית המשפט כי סוכן הביטוח מטעם המבקשת גרם להפרת ההסכם בין החברה למשיב בדרישתו להפסיק את ייצוג המשיב. לבסוף קבע בית המשפט המחוזי כי סוכן הביטוח הינו שלוחה של המבטחת מכוח סימן ו' לחוק חוזה הביטוח, תשמ"א-1981 (להלן: החוק), ולכן אם חפצה המבקשת להוכיח כי בנסיבות העניין לא פעל סוכן הביטוח כשלוח שלה, הנטל להוכחת טענה זו רובץ עליה.

4. המבקשת טוענת כי שגה בית המשפט המחוזי משקבע כי ההסכם בין המשיב לחברה הופר בחוסר תום לב על ידי החברה, וכן בקביעתו כי סוכן הביטוח גרם להפרת הסכם זה. טענתה המרכזית של המבקשת היא כנגד קביעת בית המשפט לפיה סוכן הביטוח מהווה שלוחה של המבקשת ולפיכך יש להטיל על המבקשת אחריות שילוחית בגין מעשיו של הסוכן. לטענתה, עניין זה מהווה הרחבת חזית מצד המשיב. המבקשת סוברת כי בית המשפט המחוזי הרחיב את הוראותיו של החוק בניגוד ללשונו, וכי הסיטואציה במקרה דנן אינה נופלת לגדר אף אחד מסעיפי החוק הקובעים יחסי שליחות בין הסוכן לחברת הביטוח. עניין זה מעורר, לטענת המבקשת, שאלה משפטית עקרונית המצדיקה מתן רשות ערעור.

5. המשיב טוען כי צדק בית המשפט המחוזי בקביעותו העובדתיות באשר להפרת החוזה וגרם הפרתו על ידי סוכן הביטוח. לעניין היותו של סוכן הביטוח שלוחה של המבקשת, טוען המשיב כי קביעתו של בית המשפט המחוזי לפיה סוכן הביטוח פעל כשלוחה של המבקשת עולה בקנה אחד עם קביעותיו העובדתיות של בית משפט השלום. המשיב טוען כי המקרה נופל לגדר סעיף 35 לחוק, לפיו לעניין מתן הודעות של המבוטח ושל המוטב למבטח נחשב סוכן הביטוח כשלוחו של המבטח.

6. ביום 6.1.06 קיימנו דיון בבקשה, ולאחר ששמענו את טענות הצדדים החלטנו ביום 15.1.07 על מתן רשות ערעור ודיון בבקשה כבערעור. לפיכך הוחלט ליתן לצדדים הזדמנות להשלים את טיעוניהם בסוגיית חבותה של המבקשת כשולחתו של סוכן הביטוח. לאחר שהגיעו לידינו השלמות הטיעון מטעם הצדדים הגיעה העת להכריע בערעור.

דיון

7. בית המשפט המחוזי ביסס את פסק דינו על שלוש קביעות: ראשית קבע כי החברה הפרה את ההסכם שחתמה עם המשיב. שנית, נקבע כי סוכן הביטוח גרם להפרת החוזה בין החברה למשיב בדרישתו להפסקת הייצוג על ידי המשיב. שלישית קבע בית המשפט כי סוכן הביטוח שימש כשלוחה של המבקשת מכוח סימן ו' לחוק, וכי הנטל על המבקשת להפריך יחסי שליחות אלו בנסיבות המקרה הנידון.

שתי קביעותיו הראשונות של בית המשפט המחוזי הינן עובדתיות בעיקרן ותלויות בנסיבות המקרה הספציפי, ולפיכך אין מקום להתערב בהן, וודאי שלא במסגרת בקשת רשות ערעור בגלגול שלישי (ר"ע 103/82 חניון חיפה בע"מ נ' מצת אור (הדר חיפה) בע"מ, פ"ד לו(3) 123 (1982)). עם זאת, קביעתו השלישית של בית המשפט המחוזי מצדיקה לטעמי דיון מעמיק יותר בסוגיית מעמדו של סוכן הביטוח והקשר המשפטי המתקיים בינו לבין חברת הביטוח ובינו לבין המבוטח.

תחולת סימן ו' לחוק

8. בית המשפט המחוזי קבע כי "על פי הוראות [חוק חוזה הביטוח](#), תשמ"א-1981-סימן ו', סוכן הביטוח הינו שלוח של המבטח". בכך, אני סבורה, נתפס בית המשפט קמא לכלל טעות. סימן ו' לחוק מגדיר בסעיפים 33-35 שלוש סיטואציות ספציפיות שבמסגרתן יראו את סוכן הביטוח כשלוחו של המבטח, ובסעיף 36 לחוק מחיל על שליחות זו את [חוק השליחות](#), תשכ"ה-1965 (להלן: חוק השליחות) בשינויים המחויבים. מטרתם של סעיפים אלו היא להגן על המבוטח. המשמעות של יצירת חזקה מעין זו היא אחריות המבטח למחדליו של הסוכן כלפי המבוטח, כאשר היתרון המרכזי הינו בכך שהמבטח, בניגוד לסוכן, הינו בעל כיס עמוק. למעשה, בפעולות המתוארות בסעיפים 33-35 נדרש מהמבטח לפקח על פעולותיו של הסוכן ולקחת אחריות על מעשיו של סוכנו (ראו [בג"ץ 5064/03 לשכת סוכני ביטוח בישראל נ' המפקח על הביטוח, פ"ד נת\(3\) 217, 232 \(2004\)](#) (להלן: עניין לשכת סוכני ביטוח); [ע"א 702/89 אליהו חברה לביטוח בע"מ נ' נועם אורים, פ"ד מה\(2\) 811, 817-818 \(1991\)](#); דודי שוורץ וריבי שלינגר דיני ביטוח 376 (2005)).

בדיון שנערך בכנסת לקראת קבלת החוק הסביר ח"כ מרדכי וירשובסקי את הרעיון שעמד מאחורי חקיקת סימן ו':

"הדבר האחרון שאני רוצה לעמוד עליו הוא, שאנחנו קבענו את מעמדו של סוכן הביטוח... הרוחות התלהטו והוויכוחים היו עזים, ובסוף נתקבלה החלטה – שלא היתה לרוחן של חברות הביטוח – אשר קבעה שלענין המשא-ומתן לקראת כריתתו של חוזה הביטוח ולענין כריתת החוזה, יראו את סוכן הביטוח כשלוחו של המבטח. על זה היה ויכוח. חברות הביטוח טענו שהן רוצות לראות את הסוכן כשלוחו של המבוטח. אבל אנחנו אמרנו: בא לביתו של אדם תמים מישאו המציג עצמו כסוכן ביטוח ומחתיים את האדם על הסכם ביטוח. אחר-כך הוא הולך והאדם חושב לתומו שהוא מבוטח, עם כל התנאים שהסוכן אמר, והוא שמח וטוב לו, עד שחברת הביטוח אומרת: הוא בכלל לא היה סוכני, הוא לא היה מוסמך לעשות את הדברים האלה, אתה אינך מבוטח. או שהיא אומרת שלא התנאים שנחתמו הם התנאים המחייבים אותה והמזכים אותו. אנחנו רצינו לשים קץ לוויכוח הזה, וקבענו שייאמר שיראו את סוכן הביטוח כשלוחו של המבטח, ומה שהוא אומר למבוטח כאשר הוא מחתיים אותו, כאשר הוא רוכש אותו בשביל חברת הביטוח, מחייב את חברת הביטוח" (ד"כ 91, 1443 (התשמ"א)).

9. המחוקק התייחס בסימן ו' לשלוש סיטואציות ספציפיות, בהן נקבעה חזקת שליחות בין המבטח לסוכן הביטוח. בדו"ח הוועדה לבחינת מעמדו המשפטי של סוכן הביטוח 13 (1998) (להלן: דו"ח הוועדה) מצוין כי הסיטואציות בסימן ו' מאופיינות בחשש מפגיעה באינטרס צרכני עקב האובייקטיביות הנדרשת מסוכן הביטוח בעסקה. יוער כי חברי הוועדה היו תמימי דעים כי אין מצבים נוספים, מלבד אלו המנויים בסימן ו' לחוק, המחייבים את אפיון הסוכן כשלוח.

פרופ' שטרן סבור כי החוק אינו שואף להסדיר את מערכת היחסים הפנימית בין הסוכן לבין המבטח, אלא במהותו הוא חוק צרכני המציב לנגד עיניו את האינטרס של המבוטח בלבד ומנסה לאזן במידה מסוימת את חוסר השוויון הנוצר מפערי הכוחות בין הצדדים לחוזה הביטוח. לפיכך רואה שטרן את סימן ו' כמעין ספיח לחוק שהוסף לבקשתם של סוכני הביטוח. הוא טוען כי המכנה המשותף לנושאים המוזכרים בסימן ו' הוא הכוונה להעניק הגנה נוספת למבוטח כנגד המבטח. אף שטרן סבור כי מעבר לסיטואציות אלו אין בחוק כל נקיטת עמדה באשר למעמדו של סוכן הביטוח כלפי המבטח (ידידיה צ' [שטרן](#),

"על מעמדו המשפטי של סוכן הביטוח: יחסי סוכן ומבטח" מחקרי משפט י 93, 95-96
 ((1993)).

לפיכך, יש לבחון תחילה האם הסיטואציה במקרה הנידון משתייכת לאחת מהסיטואציות המתוארות בסעיפים אלו.

10. סעיפים 33-35 לחוק קובעים:

33. שליחות לענין החוזה

(א) לענין המשא ומתן לקראת כריתתו של חוזה הביטוח ולענין כריתת החוזה, יראו את סוכן הביטוח כשלוחו של המבטח, זולת אם פעל כשלוחו של המבוטח לפי דרישתו בכתב.

(ב) לענין חובת הגילוי בכריתת חוזה הביטוח, יראו את ידיעת סוכן הביטוח לגבי העובדות הנכונות של ענין מהותי כידיעת המבטח.

34. שליחות לענין דמי הביטוח

לענין קבלת דמי הביטוח נחשב סוכן הביטוח שתיוך בביטוח או שצויין בפוליסה כסוכן הביטוח, כשלוחו של המבטח, זולת אם הודיע המבטח למבוטח בכתב כי אין לשלם לאותו סוכן.

35. שליחות לענין מתן הודעות

לענין מתן הודעות של המבוטח ושל המוטב למבטח נחשב סוכן הביטוח שתיוך בביטוח או שצויין בפוליסה כסוכן הביטוח, כשלוחו של המבטח, זולת אם הודיע המבטח למבוטח ולמוטב בכתב כי יש לשלוח הודעות למען אחר.

המשיב טוען בהשלמת טיעונו כי חלים סעיפים 34 ו-35 לחוק. איני סבורה כי ניתן לקבל טענה זו. סעיף 34 עוסק במפורש בדמי הביטוח שעל המבוטח לשלם למבטח, ובמעמדו של סוכן הביטוח המקבל את התשלומים מהמבוטח עבור המבטח. מטרתו של סעיף זה היא להסיר חשש בו מבוטח יוותר ללא כיסוי ביטוחי בשל כך שדמי הביטוח אותם העביר לסוכן לא הועברו על ידי האחרון למבטח, או בשל כך שהסוכן "איבד" או השתמש בכספים אלו (עניין לשכת סוכני ביטוח, בעמ' 233-235; שחר ולר [חוק חוזה](#)

[הביטוח](#), תשמ"א-1981 כרך ראשון 719-721 (2005) (להלן: ולר)). לעומת זאת, הסיטואציה במקרה דנן עניינה בהליכים לקבלת תגמולי הביטוח, שאינם נכללים במסגרת סעיף זה. אף הכללה של פעילות הקשורה בתגמולי הביטוח במסגרת סעיף 35 לחוק שעניינו במתן הודעות של המבוטח ושל המוטב למבטח תהיה מאולצת, הן לאור לשון הסעיף והן לאור תכליתו. סעיף 35 בא לענות על השאלה האם מבוטח שמסר הודעה הנדרשת בהתאם לחוזה הביטוח או בהתאם לחוק לסוכן הביטוח יצא ידי חובתו כלפי המבטח. סעיף 35 עונה על שאלה זו בחיוב (ולר, בעמ' 723). נראה כי ההליכים לקבלת תגמולי ביטוח, לפיכך, אינם נכללים בסעיפים הספציפיים של סימן ו' לחוק (ראו ולר, בעמ' 686).

משקבענו כי אין סימן ו' לחוק חל על המקרה דנן, יש לבחון מה משמעותה של קביעה זו לעניין היחסים המשפטיים בין המבטח, המבוטח וסוכן הביטוח.

מעמדו של סוכן הביטוח מחוץ לסימן ו' לחוק

11. ולר מעלה בספרו חמש אפשרויות לקביעת מעמדו של סוכן במקרים אשר לא חל עליהם סימן ו' לחוק (ולר, בעמ' 687-689): הראשונה, יראו בסוכן הביטוח שלוח של המבוטח. הרציונאל הוא לחייב את סוכן הביטוח בחובת נאמנות כלפי המבוטח, כך שהוא ישרת את עניינו שלו ולא של המבטח (ראו תמיכה בדעה זו: דוד מ' ששון דיני ביטוח 51 (1988) (להלן: ששון)). השנייה, יראו בסוכן הביטוח שלוח של המבטח. ולר טוען כי אם רצה המחוקק לבחור באפשרות זו לא היה מחוקק נסיבות ספציפיות בהן יחסי שליחות אלו חלים. השלישית, מעמדו של סוכן ביטוח יהיה כשל מתווך ולא כשל שלוח. למתווך, בניגוד לשלוח, אין סמכות לעשות פעולות משפטיות בשם אחד הצדדים, והוא אף אינו חב בחובת נאמנות כלפי צד אחד בלבד (ראו עוד: יצחק [אנגלרד "על תיווך ועל שליחות"](#) משפטים י 359 (תשמ"מ) (להלן: אנגלרד)). כך לא ישרת הסוכן אינטרסים של צד אחד בלבד, אלא יחולו עליו חובות כלפי שני הצדדים. ולר טוען כי אפשרות זו בעייתית במקרה בו מסמך המבטח את הסוכן לבצע פעולות משפטיות בשמו, כמו במקרה בו נותן המבטח לסוכן הרשאה לנהל בשמו משא ומתן עם מבוטח בקשר לתגמולי ביטוח ולהגיע איתו להסכמה בעניין. הרביעית, יראו בסוכן כשלוח של שני הצדדים, הן של המבטח והן של המבוטח. ולר מעלה את הקושי בסיטואציה כזו בה חב הסוכן חובת נאמנות לשני צדדים בעלי אינטרסים מנוגדים. החמישית, מעמדו של סוכן הביטוח יהיה תלוי בנסיבות. ולר תומך

באפשרות זו וטוען שיש לקבוע את מעמדו של הסוכן, בין כשלוח של המבוטח, בין כשלוח של המבטח, ובין כמתווך, בהתאם להסמכה וההרשאה שנתן לסוכן הביטוח כל אחד מהצדדים בקשר לפעולה מסוימת, ולאור שיקולי המדיניות הרלוונטיים לעניין.

12. שטרן במאמרו מעלה חשש מהחלת דיני השליחות במערכת היחסים בין המבטח לסוכן הביטוח. שטרן סבור כי יש לראות בסוכן הביטוח כמתווך בין שני הצדדים. לדעתו, אין בין סוכן הביטוח למבטח יחסי שליחות מאחר שהנוהג העסקי בישראל מלמד כי לסוכן הביטוח אין כוח או סמכות כלליים לחייב את המבטח ביחסיו עם המבוטח. כמו כן, הוא טוען כי אף אם נוצרה שליחות נחזית על-פי סעיף 3(א) [לחוק השליחות](#) על ידי התנהגות השולח-המבטח כלפי הצד השלישי-הלוקח, הרי שאין בכך כדי להשפיע על מערכת היחסים בין הסוכן למבטח. לבסוף הוא טוען כי אף לא ניתן לראות בסוכן הביטוח שלוח של המבטח מכוח סימן ו' לחוק, שהרי זה הסדיר מצבים מסוימים בהם סוכן הביטוח יחשב כשלוח של המבטח, והם בבחינת היוצא מן הכלל המעיד על הכלל. שטרן אף מעלה בעיות פרקטיות העוללות להתעורר מהחלת דיני השליחות על מערכת היחסים בין סוכן הביטוח למבטח. כך למשל הוא טוען, כי שליחות כזו תגרום להעדפת האינטרסים של המבטח על ידי סוכן הביטוח ולהזנחת אינטרס המבוטח. כן הוא סבור שהחלת דיני השליחות תביא לתוצאות קשות למבטח מאחר שהוא ימצא אחראי לקשת רחבה של פעולות הסוכן וזאת ללא הצדקה וללא שנוצר קשר מיוחד של אמון הנובע מהכרות הדדית בין הסוכן למבטח.

13. אני סבורה כי למעשה אין הבדל ממשי בין גישתו של ולר כי יש לבחון כל מקרה לנסיבותיו לגישתו של שטרן כי יש לראות בסוכן הביטוח כמתווך בין הצדדים. גם בגישה הרואה את סוכן הביטוח כמתווך ניתן להחיל את דיני השליחות על סוכן ביטוח הפועל מכוח שליחות מוסכמת, שליחות נחזית או שליחות סטטוטורית (ירון אליאס דיני ביטוח כרך א 499 (2002) (להלן: אליאס)). מנגד, הרי גם לשיטת ולר יש להניח נקודת מוצא במקרה שאף אחד מהצדדים אינו מוכיח דבר באשר לנסיבותיו הספציפיות של המקרה. נראה כי אף לגישתו נקודת המוצא תהיה כי סוכן הביטוח פועל כמתווך, אלא אם כן הוכיח אחד מהצדדים כי התקיימו בנסיבות אותו מקרה יחסי שליחות. הדוגמא שנתן ולר לשלילת גישת התיווך, לפיה מעניק המבטח לסוכן הביטוח הרשאה לבצע פעולות משפטיות בשמו, אינה שוללת לטעמי גישה זו, מאחר שלמעשה בהתאם לדוגמא זו תכיר גם גישת התיווך בקיומה של שליחות מוסכמת בין המבטח לסוכן הביטוח.

14. לטעמי, הגישה לפיה נקודת המוצא הינה שסוכן הביטוח הינו מתווך בין הצדדים, אך בכל מקרה ניתן להוכיח יחסי שליחות מוסכמת, נחזית או סטטוטורית, הינה גישה ראויה להתמודדות עם הסוגיה. ראשית, סימן ו' לחוק מקיף מספר מצבים שכיחים בהם החליט המחוקק לספק הגנה למבוטח ולקבוע כי סוכן הביטוח הינו שלוחו של המבטח, ולפיכך המבטח אחראי למחדליו וטעויותיו של הסוכן. בסיטואציות אחרות, בהן לא בחר המחוקק להעניק למבוטח הגנה זו בדמותה של חזקת השליחות, לא ניתן לקבוע באופן קטגורי מה המצב המשפטי בכל סיטואציה שתתעורר בעתיד במקרה ספציפי כלשהו. לפיכך, ההנחה תהיה כי סוכן הביטוח תיווך בין הצדדים, כאשר לכל צד יתאפשר להוכיח קיומם של יחסי שליחות בנסיבות המקרה הנידון. שנית, ההלכה הפסוקה קבעה כי ההסדר החל על מקרים שטרם נכנסו לתחולת החוק הינו בחינת הנסיבות המיוחדות של כל מקרה לצורך הכרעה בשאלה בשליחותו של מי פעל סוכן הביטוח (ע"א 25/82 ויצמן נ' פרודנשל, חברה לביטוח בע"מ, פ"ד לת (1) 501, 503-504 (1984)). איני רואה סיבה לסטות מהסדר זה כאשר מדובר על מקרים שלא הוסדרו סטטוטורית. שלישיית, מסקנה זו נתמכת בהיגיון הדברים ובמדיניות הרצויה. גם אם נראה לנגד עינינו את מטרתו של החוק בהגנה על ציבור המבוטחים מפני כוחו העודף של המבטח (ע"א 1064/03 אליהו חברה לביטוח בע"מ נ' עזבון המנוחה רחל שחר פיאמנטה ז"ל, תק-על 2006 (1) 1806), הרי שלא ניתן להכריע מראש בכל סוגיה איזה מערכת יחסים משפטית תיטיב עם המבוטח. אמנם הכרה בסוכן הביטוח כשלוח של המבטח מטילה על המבטח את האחריות למחדליו של סוכן הביטוח ומגנה בכך על הצרכן, אך יש לזכור כי משמעות שליחות זו היא הטלת חובת נאמנות של סוכן הביטוח כלפי המבטח, חובה שאינה תמיד רצויה למבוטח. כך במקרה בו רואה המבוטח את סוכן הביטוח כשלוחו ומגלה לו את צפונותיו, ודאי לא היה רוצה שתחול על סוכן הביטוח חובה להעביר מידע זה למבטח בשל חובת הנאמנות שחלה עליו. מאידך, גם ששון, אשר תומך כאמור בהיותו של סוכן הביטוח שלוח של המבוטח בכל המקרים שאינם מנויים בחוק, מעלה את הקושי שיתעורר במקרים מסוימים. כך למשל, הוא מביא דוגמא של מבטח שמעביר את תגמולי הביטוח לידי סוכן הביטוח, אך זה אינו מעבירם לידי המבוטח מחמת מעילה או חדלות פירעון. במצב כזה יתעורר קושי אם יקבע שסוכן הביטוח הוא שלוחו של המבוטח, שכן אז לא יוכל המבוטח לפנות בתביעות אל המבטח בשל אי העברת התגמולים לידי (ששון, בעמ' 53-52).

יוער כי עמדה דומה, אם כי מצומצמת יותר, אומצה בדו"ח הוועדה (בעמ' 13). בהתאם לעמדה זו, יש להעניק לסוכן הביטוח מעמד משפטי של מתווך, כאשר סייג לכך הוא מקום בו מתעורר חשש של פגיעה באינטרס צרכני עקב האובייקטיביות הנדרשת מסוכן הביטוח בעסקה, שאז יש להגדיר את סוכן הביטוח כשלוח של המבטח. עם זאת, הגבילה הוועדה מקרים אלו רק למקרים המנויים כיום בסימן ו' לחוק. כמו כן הציעה הוועדה לקבוע בחוק כי הוראות [חוק השליחות](#) לא יוחלו על עניינים שאינם מנויים בסימן ו' לחוק, אלא אם ניתנה הסכמה מפורשת לשליחות על ידי שולח. כאמור, אני סבורה שהגישה הראויה היא לאפשר בחינת נסיבות כל מקרה לגופו, ולאפשר הכרה גם בשליחות נחזית בהתאם לקבוע [בחוק השליחות](#) ולפרשנות שניתנה לו בפסיקה.

15. אני סבורה כי גם במסגרתה של גישת המתווך כנקודת מוצא ניתן יהיה למצוא פתרונות לסיטואציות הדורשות הגנה על המבוטח ועל האינטרסים שלו, ולכן אין לחשוש כי גישה זו תותיר אותו ללא מענה במקרים שראוי הוא כי הדין יתייבב לצידו. ההיפך הוא הנכון. אני סבורה כי בחינת כל מקרה לגופו תאפשר לבית המשפט לנקוט בגישה המיטיבה עם האינטרסים של המבוטח ועונה על תכליתו של החוק להגן על המבוטח.

ראשית, יש להדגיש כי המתווך אינו פטור מכל חובות לצדדים, כמובן, אלא חלות עליו חובות הדין הכללי. יש לזכור כי התיווך הינו יחס חוזי אשר מטיל על הצדדים לו חובות שונות, בהן חובת נאמנות, חובת זהירות והחובה לנהוג בדרך מקובלת ובתום לב (ראו אנגלרד, בעמ' 364-363).

שנית, המחוקק בסימן ו' מספק הגנה רחבה יחסית על המבוטח בסיטואציות שכיחות שבין סוכן ביטוח למבוטח, כגון המשא ומתן לקראת כריתת חוזה הביטוח וכריתת חוזה הביטוח עצמו.

שלישית, תמימת דעים אני עם ולר כי הפרשנות שתינתן על ידי בית המשפט לנסיבות העניין והתשובה לשאלה האם חלה שליחות בנסיבות העניין צריכה להיות מושפעת גם משיקולי המדיניות החלים באותו מקרה. בין שיקולי המדיניות המוזכרים חשוב לציין את פיזור הנזק המתאפשר על ידי המבטח בדרך כלל, והמידע הרב יותר שיכול המבטח לדלות בנוגע לסוכניו בהשוואה למידע הקיים אצל המבוטח (ולר, בעמ' 11).

שיקולי מדיניות אלו יכולים להצדיק במקרים המתאימים מתן פרשנות רחבה לקיומה של שליחות נחזית או לחלותם של הסעיפים בסימן ו' לחוק. דהיינו, דיני השליחות הכלליים הם אלו שיקבעו את קיומה של השליחות, היקפה וכדומה, אך החלתם ויישומם בכל מקרה יעשו בהתאם לשיקולי המדיניות הייחודיים לסיטואציה ביטוחית.

ולבסוף, מעבר לגישה הבסיסית שהוצגה כאן, ניתן לטעון כי התומכים בגישה הבוחנת את נסיבות העניין יהיו מוכנים להכיר בקיומם של יחסי שליחות גם כאשר לא הוכחה שליחות מוסכמת, נחזית או סטטוטורית, וזאת משיקולי מדיניות בלבד המצדיקים הכרה ביחסי השליחות. אמנם נראה כי לא לכך התכוון ולר, אך אני סבורה כי יש להותיר פתח כלשהו עבור מקרים חריגים אשר יצדיקו משיקולי מדיניות הכרה ביחסי שליחות בין סוכן הביטוח למבטח משיקולים צרכניים של הגנה על המבוטח, ולפיכך אין לומר כי הרשימה בסימן ו' הינה רשימה סגורה של מקרים. אמנם יש לנהוג בזהירות רבה בקביעת מקרים מעין אלו, אך אין להותיר את הצרכן בלתי מוגן בסיטואציה בה שיקולי המדיניות מצדיקים הגנה עליו באמצעות יצירת יחסי שליחות בין סוכן הביטוח למבטח. מובן כי במסגרת שיקולי המדיניות, יש לבחון גם את אלו המצדיקים הימנעות מהרחבת היקף אחריותו של המבטח.

16. התוצאה היא אם כן שמחוץ לסימן ו' לחוק יבחנו יחסי המשולש מבוטח-סוכן ביטוח-מבטח כמקרה פרטי של דיני השליחות הכלליים, וזאת כאשר לדינים אלו בהקשר זה תינתן פרשנות הבאה להגן על המבוטח. לפיכך, דרך המלך ליצירת יחסי השליחות תהיה על ידי מתן הרשאה מפורשת לשלוח לפעול בשמו של השולח. שליחות כזו תאפיין יותר, מטבע הדברים, את יחסי סוכן הביטוח והמבטח במקרים מסוימים. עם זאת, קיימים מצבים בהם לא תהיה הרשאה מפורשת לשליחות ועדיין יוכרו יחסי שליחות בין שני גורמים. כך היא למשל השליחות הנחזית, לפיה נוצרת השליחות מכוח התנהגות השולח כלפי הצד השלישי. לפיכך, כל מצג של השולח, במעשה או במחדל, ממנו רשאי להסיק הצד השלישי על קיומה של הרשאה מצידו של השולח לפעולותיו של השולח, יש בו כדי לחייב את השולח ביחסיו עם הצד השלישי, אלא אם הצד השלישי ידע או חייב היה לדעת כאדם סביר על היעדר הרשאה של השולח (אליאס, בעמ' 502-503). מוסד השליחות הנחזית חשוב במיוחד כאשר אנו באים להגן על המבוטח, שכן במקרים בהם יצרה חברת הביטוח מצג כלפי המבוטח שסוכן הביטוח פועל בהרשאתה, תחויב חברת הביטוח כלפי

המבוטח בגין פעולותיו של הסוכן. לצורך בחינת קיומה של השליחות הנחזית בין סוכן הביטוח למבטח, ובחינת הסייג הקבוע בנוגע לקיומה, יהיה צורך להביא בחשבון את פערי המידע ופערי העוצמה בין חברת הביטוח לבין המבוטח. אינדיקציות אפשריות לקיומה של שליחות נחזית יכולות להיות עבודתו של הסוכן במשרד המבטח; טופסי הקבלות בהן עושה שימוש הסוכן הנושאים את שם חברת הביטוח וסמליה; עיקר עבודת הסוכן הינה עבור המבטח ורק במקרים נדירים עבור מבטחים אחרים; העדר הבחנה בין סוכן הביטוח לבין עובדים אחרים של חברת הביטוח (ראו [ע"א 391/77 דדש נ' "אריה" חברה לביטוח בע"מ, פ"ד לב\(3\) 649, 653 \(1978\)](#)). דוקטרינה נוספת היוצרת יחסי שליחות מעוגנת בסעיף 6(א) [לחוק השליחות](#) ועניינה באישורה בדיעבד של פעולה שנעשתה על ידי אדם בחזקת שלוחו של אחר מבלי שהורשה לכך או בחריגה מהרשאתו. הסעיף קובע כי אישור בדיעבד דינו כהרשאה מלכתחילה, ובלבד שלא תיפגע זכות שרשם אדם אחר בתום לב ובתמורה לפני האישור. רק אציין כי דוקטרינה זו הוחלה בפסיקה הישראלית גם ביחסים של מבטח וסוכן ביטוח ([ע"א 102/87 אריה חברה ישראלית לביטוח נ' לודג'יה חברה לטכסטיל בע"מ, פ"ד מג\(2\) 804 \(1989\)](#)).

17. עוד יוזכר כי על-פי דיני השליחות קביעת קיומם של יחסי שליחות בין המבטח לסוכן הביטוח אין די בה, ויש לבחון בכל מקרה ומקרה האם פעל סוכן הביטוח בגדרי תחום הרשאתו או שמא חרג מההרשאה שניתנה לו. במקרה של חריגה מהרשאה, לא תחויב חברת הביטוח באותה פעולה ולמבוטח תהיה הברירה לראות את סוכן הביטוח כבעל דברו או לחזור בו מן הפעולה ולתבוע מסוכן הביטוח את נזקו (סעיף 6(ב) [לחוק השליחות](#)). הקושי העלול להיווצר במקרים מעין אלה הוא הותרת המבוטח מול נזק שברבים מהמקרים לא יוכל להיפרע ממנו בשל חוסנו הכלכלי המוגבל של סוכן הביטוח. לפיכך, הנטייה צריכה להיות לפרש בהרחבה את גבולות ההרשאה המוענקים לסוכן הביטוח על ידי המבטח וליתן פרשנות מצמצמת לחריגה מהרשאה וזאת לצורך הגנה על המבוטח. ההצדקה לכך נובעת הן מהיותו של המבטח הצד החזקה שבעסקה, הן מהיותו הצד שבידיו הכלים לפקח על פעולותיו של סוכן הביטוח ולבקר אותן, והן מיכולתו להתגונן ולשאת בתוצאות פעולותיו החריגות של סוכן הביטוח. דהיינו, המבטח הינו מונע הנזק הזול ביותר (ראו אליאס, בעמ' 519). על כך נאמר על ידי בית משפט זה:

"על המבטח לוודא ששלוחו פועל בהתאם להרשאה, ועליו לוודא שהוא בוחר לו סוכן ביטוח מהימן שיפעל לשביעות רצונו. מובן, שכאשר חורג הסוכן כשלוח מההרשאה, יעמדו למבטח התרופות המנויות ב**חוק השליחות** תשכ"ה - 1965. לדעתי, אין מניעה שסוכן הביטוח יאמר למבוטח, כי הסיכום ביניהם כפוף לאישור חברת הביטוח ועד אז אין למבוטח כיסוי ביטוחי, אך עליו לעשות כן במפורש. אך במקרה כמו המקרה שלפנינו, שסוכן הביטוח אינו מסייג את הקיבול אלא מבטיח כי יש כיסוי ביטוחי החל מתאריך מסוים, יחייב הדבר את המבטח" (**עא 702/89 אליהו חברה לביטוח בע"מ נ' נועם אורים, פ"ד מה(2) 811, 818** (1991)).

18. לענייננו חשובים דיני השליחות הנוגעים לאחריות חברת הביטוח בגין עוולה נזיקית שביצע סוכן הביטוח. העיקרון הוא שהשליחות אינה חלה על פעולות אסורות שבוצעו על ידי השלוח, ובמקרה מעין זה יחויב השלוח באופן אישי על נזקיו (ראו אהרן ברק **חוק השליחות** כרך ראשון 84-85 (1996) (להלן: ברק); אליאס, בעמ' 521-520). עם זאת, ישנם מקרים בהם יהיה חב אף השולח בגין העוולה הנזיקית שביצע השלוח. חבותו של המבטח במקרים מעין אלו יכולה לנבוע הן מדיני השליחות, וזאת כאשר פעולת השלוח נופלת למסגרת חזותה החיצונית של הרשאתו, והן מדיני הנזיקין עצמם, אם במסגרת אחריות ישירה של המבטח, ואם במסגרת אחריותו השילוחית של המבטח. במקרה האחרון תחול אחריות השולח בכל מקרה שהשלוח מבצע עוולה במסגרת תפקידו כשלוח, וזאת בסייגים מסוימים (ראו ברק, בעמ' 84-87; אליאס, בעמ' 521-525; אהרן ברק אחריות שילוחית בדיני נזיקין 93-111 (תשכ"ד); **ע"א 422/85 בנק לאומי לישראל בע"מ נ' החברה הישראלית לביטוח משנה בע"מ, פ"ד מה(5) 32** (1991)).

19. במשפט האמריקאי ישנה הבחנה בין סוכן ביטוח המכונה insurance agent, לבין סוכן ביטוח שהינו מעין איש ביניים המכונה insurance broker. בעוד שהראשון יחשב בדרך כלל כשלוח של המבטח, האחרון יחשב בדרך כלל כשלוח של המבוטח. עם זאת, הקביעה האם מדובר בסוכן מסוג זה או אחר הינה שאלה תלויה נסיבות ונבחנת בכל מקרה לגופו, כאשר אותו סוכן אף יכול להיחשב לצורך פעולות מסוימות כשלוח של המבטח ולצורך פעולות אחרות כשלוח של המבוטח (ראו 43 Am Jur 2d § 123). קיומם של יחסי

השליחות נבחנים בהתאם לדיני השליחות הכלליים, כאשר בענייני ביטוח נבחנות אינדיקציות הרלוונטיות לסיטואציות מעין אלו. ניתן לבסס קיומם של יחסי שליחות הן על שליחות מפורשת, הן על שליחות משתמעת, הנקבעת בהתאם למה שסוכן סביר היה סובר ומאמין, והן על שליחות נחזית, הנקבעת בהתאם למצג שניתן על ידי המבטח כלפי המבוטח (ראו 3 Am Jur 2d § 72, 73). ישנה פסיקה רחבה וענפה בארצות הברית אודות הסוגיה באילו מקרים יחשב סוכן הביטוח כשלוח של המבטח ובאילו מקרים יחשב כשלוח של המבוטח, אך לא נקבעו מבחנים סדורים בנושא זה. עם זאת ניתן למצוא אינדיקציות שונות לבחינת הסוגיה. אחת המדינות שהציבה מבחנים מובנים בעניין זה הינה מדינת אילינוי אשר קבעה מבחן בן ארבעה פקטורים לבחינת מעמדו של סוכן הביטוח: 1. איזה צד הניע את סוכן הביטוח מלכתחילה לפעול; 2. מי שלט ופיקח על מעשיו של סוכן הביטוח; 3. מי שילם לסוכן הביטוח; 4. על האינטרס של איזה צד הגן סוכן הביטוח (*Ohio Farmers Insurance Co. v. Hotler*, 2006 U.S. Dist. LEXIS 7210; *Mizuho Corporate Bank v. Cory & Associates, Inc.*, 341 F.3d 644, 654 (7th Cir 2003); *Zannini v. Reliance Insurance Co. of Illinois*, 147 Ill.2d 237 (Ill. SC 1992)).

במשפט האנגלי המצב המשפטי דומה לזה שבמשפט האמריקאי. בעוד שסוכן מסוג insurance agent יחשב כשלוח של המבטח, סוכן מסוג insurance broker יהיה שלוח של המבוטח. גם כאן הקביעה באיזה סוג סוכן מדובר הינה בהתאם לנסיבות העניין ולהתנהגותו של סוכן הביטוח בנסיבות המקרה הספציפי (*Colinvaux's Law of Insurance* 324-325 (Robert Merkin ed., 1997)). מובן כי גם במשפט האנגלי (כמו גם באמריקאי) יש לקבוע בכל מקרה את היקפה של השליחות, כאשר חריגה מהרשאה תחייב את סוכן הביטוח באופן אישי ולא תטיל חבות על המבטח השולח את הסוכן.

20. לסיום, יצוין כי אני משאירה בצריך עיון סוגיה נכבדת אחרת שעניינה בהגדרת המונח "פעולה משפטית" שבחוק השליחות. השליחות מוגדרת בסעיף 1 לחוק השליחות כ"פוי כוחו של שלוח לעשות בשמו או במקומו של שולח פעולה משפטית כלפי צד שלישי". אין חולק כי סוכן ביטוח שתפקידו מתמצה באיתור הצדדים לעסקה ובהפגשתם ללא נטילת חלק פעיל במשא ומתן אינו מבצע "פעולה משפטית", ולכן לא יוכר כשלוח של אחד הצדדים (אליאס, בעמ' 499). המחלוקת מתעוררת במקרים בהם למשל נוטל סוכן

הביטוח חלק פעיל במשא ומתן. השאלה במקרה כזה האם יש להעניק למונח "פעולה משפטית" פרשנות מרחיבה שתכלול גם סיטואציה מעין זו. שאלה זו נידונה בפסיקה ואצל המלומדים, אך טרם הוכרעה (הסבורים כי ניהול משא ומתן פעיל אינו בגדר שליחות: ברק, בעמ' 391-393; אנגלרד, בעמ' 361; גואלטירו פרוקצ'יה דיני שליחות בישראל 84 (1986); השופט י' כהן בע"א 793/76 לוקמן נ' שיף, פ"ד לג (2) 533 (1979); השופטים מצא ובך בע"א 3248/91 בן ארי (ויניגר) נ' בוארון יצחק בע"מ, פ"ד מט (1) 870 (1995). מנגד, הסבורים כי ניהול משא ומתן פעיל יחשב כשליחות: השופט מ' אלון בע"א 166/77 דרון נ' אברהם, פ"ד לג (3) 365 (1979); השופטת בן-פורת בע"א 294/76 אנגלו סכסון סוכנות לנכסים (סביון) נ' פסרמן, פ"ד לא (1) 589 (1976)). מכל מקום, השלכותיה של סוגיה זו על יחסי מבטח-סוכן ביטוח-מבוטח מצומצמות יחסית, מאחר שבאשר לניהול משא ומתן לצורך כריתת חוזה ביטוח, קובע סעיף 33 לחוק חזקת שליחות בין סוכן הביטוח למבטח. השאלה תתעורר כאשר המשא ומתן המתנהל בין המבטח למבוטח באמצעות סוכן הביטוח אינו לצורך כריתת חוזה ביטוח, אלא לצורך קבלת תגמולי ביטוח למשל. מקרים אלו, וייחודיותה של הסוגיה ככל האמור ביחסי מבטח-סוכן ביטוח-מבוטח, יבחנו לכשיגיע המקרה המתאים לכך.

מן הכלל אל הפרט

21. כאמור, איני סבורה שסימן ו' חל על הסיטואציה במקרה דנן, ולפיכך על מעמדו המשפטי של סוכן הביטוח במקרה זה להיבחן בהתאם לנסיבות העניין. אני סבורה כי ראוי להחזיר את העניין לערכאה הדיונית (בית משפט השלום) אשר תדון בעניין בהתאם לכללים המנחים שהותוו בפסק דין זה, ותכריע בעיקר בשתי השאלות הבאות: ראשית, האם נתקיימו יחסי שליחות בין המבקשת לסוכן הביטוח; ושנית, במידה ותגיע למסקנה כי התשובה על השאלה הראשונה חיובית, האם המבקשת חבה בגין העוולה שביצע סוכן הביטוח כלפי המשיב. במובן זה הערעור מתקבל. הוצאות הליך זה יילקחו בחשבון על ידי בית משפט השלום אליו מוחזר העניין בהתאם לתוצאות פסק דינו החדש.

ש ו פ ט ת

השופטת מ' נאור:

1. גם לדעתי יש לקבל את הערעור. עם זאת אין מקום, לדעתי, להחזיר את הדיון לבית משפט השלום.

2. כפי שקבעה חברתי השופטת ארבל, ההצדקה למתן רשות הערעור בענייננו היא קביעתו של בית המשפט המחוזי כי סוכן הביטוח שימש כשלוחה של המבקשת מכוח סימן ו' לחוק חוזה הביטוח, תשמ"א-1981 (להלן – החוק). מסכימה אני לניתוח המשפטי המפורט של חברתי כי סימן ו' לחוק אינו חל על המקרה דנן. מטעם זה יש לקבל את הערעור ולבטל את קביעת בית המשפט המחוזי. חברתי השופטת ארבל בחנה אם ניתן לבסס את קביעת בית המשפט המחוזי מחוץ לסימן ו' לחוק. בעניין זה קבעה חברתי כללים מנחים. אף שבניתוח המשפטי רואה אני עין בעין עם חברתי, לטעמי במקרה זה, אין הצדקה להחזרת הדיון לערכאה הדיונית. הטעם לכך הוא שטענת המשיב, אשר התקבלה בבית המשפט המחוזי, ולפיה סוכן הביטוח שימש כשלוחה של המבקשת (להלן – טענת השליחות) היא הרחבת חזית פסולה ולכן לדעתי אין מקום להחזיר את הדיון בעניין לבית משפט השלום

3. יצויין, כי טענת השליחות – בין אם מכוח סעיף ו' לחוק ובין אם מחוץ לסימן ו' לחוק – אינה נזכרת בכתב התביעה המתוקן שהוגש לבית משפט השלום. טענת השליחות הועלתה לראשונה ובקצרה בסיכומיו של המשיב בבית משפט השלום (עמ' 8 לסיכומים מטעם המשיב בבית משפט השלום). אולם בהעלאת הטענה בסיכומים אין די. בית משפט השלום עצמו לא ראה בכך טענה שהועלתה כדין, וקבע כי היא לא נטענה ולא הוכחה:

”יודגש, כי גם אם הסוכן הוא זה שמסיבה זו או אחרת, אכן ביקש ללחוץ על ניתוק הקשר – ואין אני קובע זאת – הרי לא נטען ואף לא הוכח כאילו בפעולה שכזאת, אם אכן היתה, פעל הסוכן כשלוח [המבקשת] או על דעתה.”

בשל ניסוח כתבי הטענות לא התנהל בבית משפט השלום בירור עובדתי כלשהו בענין השליחות, לא בחקירת העדים ולא בראיות. סוכן הביטוח לא הוזמן לעדות על ידי מי מהצדדים בבית משפט השלום. אגב, גם בבית המשפט המחוזי לא נטענה טענת השליחות

כטענה מרכזית. עניין הסוכן נזכר אגב פרק הטענות אודות עדים שראוי היה להביאם לדיון (סעיף 40 לעיקרי טיעון המשיב בבית המשפט המחוזי).

4. אין מחלוקת ביני ובין חברתי כי טענת השליחות בענייננו מחייבת בירור עובדתי. ואולם לדעתי אין מקום להורות על בירור עובדתי שכזה עתה, תוך החזרת הדיון לערכאה הראשונה, כיוון שכאמור טענת השליחות לא הועלתה מלכתחילה בערכאה הראשונה באופן הראוי. בהקשר זה אין די בהעלאת הטענה לראשונה בסיכומים בערכאה הראשונה אלא אם הסכים הצד שכנגד להרחבת החזית, או שניתנה רשות לתקן את כתבי הטענות (ע"א 6799/02 יולזרי נ' בנק המזרחי המאוחד בע"מ-סניף בורסת היהלומים, פ"ד נח(2) 145, פס' 6 לפסק דינה של השופטת א' חיות (2003)). בענייננו לא הסכימה המבקשת לשינוי חזית, ולא נתבקשה ולא ניתנה הסכמת בית המשפט לתיקון כתבי טענות בעניין זה. לכך גם השפעה בשלב הערעור שהרי בית משפט לערעורים לא ידון בנימוק ערעור שלא נטען בדרגה הראשונה בפרט כאשר מדובר בטענה עובדתית הנטענת לראשונה בערעור (ע"א 207/86 מגן נ' בכר, פ"ד מב(4) 63, פס' 8 לפסק דינו של הנשיא מ' שמגר (1988)). כזו היא הטענה בענייננו.

5. נראה כי בבית משפט השלום היתה למשיב, עו"ד קפלנסקי, "הצתה מאוחרת" בשלב הסיכומים. רק בסיכומיו הוא העלה את טענת השליחות. בעיני עיתוי העלאת הטענה – שאין מחלוקת כי מחייבת היא בירור עובדתי – רק בשלב הסיכומים מהווה אינדיקציה גם לחוסר רצינותה של הטענה מבחינת המשיב, ולדעתי אין להתיר לו עתה "מקצה שיפורים".

6. על כן, אם תישמע דעתי נבטל את פסק דינו של בית המשפט המחוזי, כפי שהציעה חברתי, ונחזיר על כנו את פסק דינו של בית משפט השלום מבלי שנורה על החזרת דיון. המשיב יישא בשכר טרחת עורך דין בסך 20,000 ש"ח וכן בהוצאות המשפט.

ש ו פ ט ת

השופט ד' חשין:

אני מסכים לחוות דעתה של חברתי, השופטת ארבל. עם זאת, מאחר שהמשיב העלה לראשונה את טענת השליחות רק בסיכומיו בבית משפט השלום, תוך חריגה מכתבי טענותיו והרחבת חזית המריבה העובדתית שבין הצדדים, כמתואר בחוות דעתה של חברתי, השופטת נאור, הייתי מחייבו לשאת בהוצאות המבקשת בהתדיינות בפני בית המשפט המחוזי ובפנינו.

אציע אפוא כי המשיב יישא בשכר-טרחת עורך דין בסך 20,000 ש"ח, וכן בהוצאות המשפט.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת ע' ארבל.

המשיב יישא בשכר טרחת עורך דין בסך 20,000 ש"ח וכן בהוצאות המשפט.

ניתן היום, ב' בכסלו תשס"ח (12.11.07).

מרים נאור 54678313-2281/05

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט ת

העותק כפוף לשינויי עריכה וניסוח. 05022810_B05.doc עכ
מרכז מידע, טל' 02-6593666 ; אתר אינטרנט, www.court.gov.il

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[הודעה למנויים על עריכה ושינויים במסמכי פסיקה. חקיקה ועוד באתר נבו - הקש כאן](#)